

Häme

5.6.2015

Luonnonvarayksikkö

Ryttylän kyläyhdistys/
Päivi Ojanen
paivi.ojanen@kotikone.fi

LAUSUNTO PUNKANJOEN KUNNOSTUSMAHDOLLISUUKSISTA, HAUSJÄRVI

Ryttylän kyläyhdistys on pyytänyt Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vesistökuunnostustiimiltä lausuntoa Punkanjoen kunnostusmahdollisuuksista. Ryttylän kyläyhdistyksen, Hausjärven kunnan ja Hämeen ELY-keskuksen edustajat tutustuivat jokeen ja sen lähiympäristöön 20.4.2015. Maastokäynti keskittyi Ryttylän taajaman alueelle, mutta samalla käytiin myös yläjuoksulla Majamäentiellä, missä joki halkoo laajoja peltoalueita.

Yleistä:

Punkanjoki sijaitsee Kokemäenjoen vesistöalueella (35), Vanajan reitin valuma-alueen (35.8) Puujoen alueella (35.82) sekä Punkanjoen valuma-alueella (35.829). Joki alkaa Lopen kunnan puolelta ja saa lisävesiä sivuhaaroistaan Janakkalassa sekä Riihimäellä. Hausjärven Ryttylän taajaman kautta joki virtaa Puujokeen ja edelleen Vettenjakamon ja Hiidenjoen kautta Vanajaveden Miemalanselkään.

Punkanjoelta ei ole ajantasaista tietoa virtaamista tai vedenkorkeuksista. Lähimmät vedenkorkeusautomaatit ovat nykyään Puujoella (Varunteenkoski, Kernaalanjärvi).

Punkanjoen 48 km²:n valuma-alueella on runsaasti peltoja, mutta ei järviä. Joki on tyypiltään pieni savimaiden joki. Joen valuma-aluekartta on liitteenä 1 ja maaperäkartta liitteenä 2.

Vesienhoitolain mukaisessa luokittelussa Punkanjoen ekologinen tila on tyydyttävä. Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa 2016-2021 on Punkanjoelle esitetty pienen virtaveden kunnostustoimenpiteitä kuten eroosiosuojausta. Lisäksi on esitetty maatalouden, metsätalouden ja haja-asutuksen jätevesien toimenpiteitä.

Punkanjokeen tuleva kuormitus on pääasiassa hajakuormitusta, lähinnä maataloudesta. Lisäksi jokea kuormittavat Sammalistonsuon turvetuotantoalueelta johdettavat vedet, jotka johdetaan vesiensuojelurakenteiden kautta Riihiviidanojaan ja sitä myöten

Punkanjokeen. Sammalistonsuon turvetuotannon tarkkailuohjelma on parhaillaan uusittavana ja lausunnolla Hämeen ELYssä.

Punkanjoen valuma-alueella ei ole suojelualueita. Muinaisjäännökset ja pohjavesialueet näkyvät liitekartalla 3. Niitä ei sijaitse kunnostettavaksi suunnitellulla alueella.

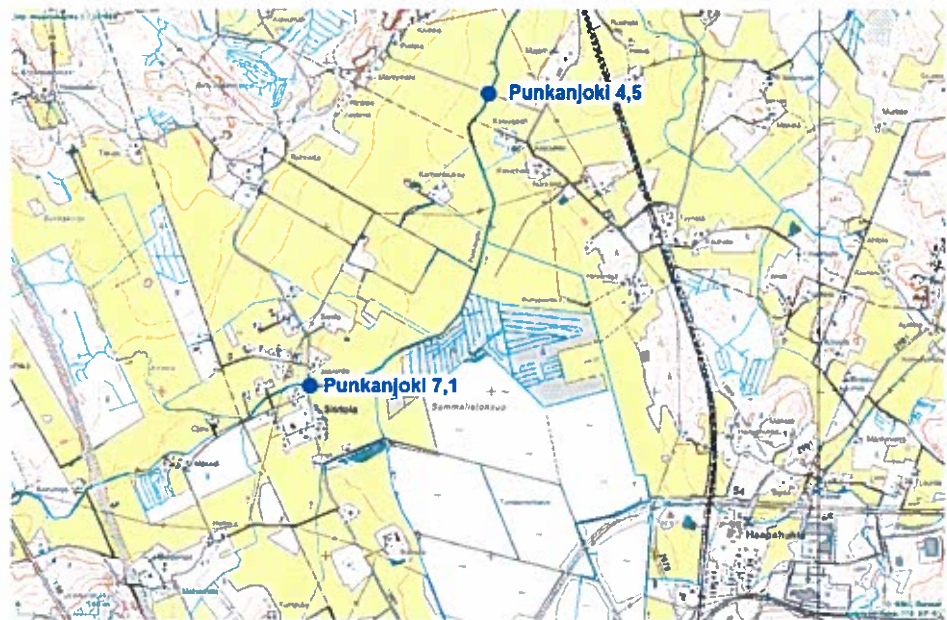
Punkanjoen perkaus:

Punkanjoki on perattu 1960-luvun alkupuolella (TN:o 1030^a He 1). Punkanjoen perkausyhtiössä on osakkaana myös Hausjärven kunta. Perattavia vesiväyliä on ollut yhteensä 38 km. Perkaussuunnitelmaan kuuluvat alueet näkyvät liitekartoilla 4 ja 5. Kunnostusperkauksia on ilmeisesti tehty useita kertoja.

Perkaussuunnitelman (v. 1956) mukaan Punkanjoen pituus on noin 13,5 km. Kaivettu jokiuoma on Ryttylän kohdalla ollut reilu kymmenen metriä leveä, joen ylivirtaama (HQ) 11 m³/s, pohjan leveys 3,4 m ja uoman pohjan kaltevuus 20 cm/km.

Punkanjoen vedenlaatu:

Punkanjoesta on runsaasti vedenlaatutietoja pitkältä ajalta (1973-2015). Punkanjoen vesi on ja on ollut runsashumuksista, sameaa ja rehevää. Punkanjoen vedenlaatuun vaikuttaa turvetuotannon lisäksi yläpuolisten alueiden hajakuormitus. Myös Puujoki, johon Punkanjoki laskee, on rehevä ja ekologiselta tilaltaan tyydyttävä.

Velvoitetarkkailun havaintopisteet Punkanjoessa

Sammalistonsuon yläpuolisen Punkanjoki 7,1 -havaintopisteen vedenlaatu kuvastaa selvästi rehevää ja tummaa vettä. Veden kiintoainepitoisuudet ovat virtavedelle tyypillisellä tasolla ja pH-taso on lievästi emäksinen. Humuspitoisuutta kuvaava kemiallinen hapenkulutus COD_{Mn} on kohtuullisen alhaisella tasolla.

Sammalistsuon alapuolisen Punkanjoki 4,5 -havaintopisteen vedenlaatu kuvastaa Sammalistsuon yläpuolisen pisteen tavoin rehevää, tummaa ja sameaa vettä. Veden pH kuvastaa lievästi emäksistä ja COD_{Mn} on melko alhaisella tasolla.

Punkanjoen ongelmat:

Näkyvimmit ongelmat Punkanjoessa ovat penkkojen paikoittaiset sortumat eroosion takia sekä laajalle levinnyt vieraslaji isosorsimo, joka on vallannut tilan rantakasvillisuudessa. Sortumien tuoman maan aineksen ja runsaan vesikasvillisuuden takia uoma tukkeutuu haitaten joen virkistyskäyttöä ja heikentäen joen maisema-arvoa. Lisäksi kesäaikaan vettä on vähän ja virtaus lähes olematonta. Vesienhoidon kannalta suurin ongelma on joen rehevyys.

Kunnostuksen tavoitteet ja mahdolliset kunnostustoimenpiteet:

Kyläyhdistyksen tavoitteet Punkanjoen kunnostukselle ovat joen virkistyskäytön ja maiseman parantaminen Ryttylän taajaman alueella.

Punkanjoen kunnostaminen vaatii huolellisen suunnittelun, jotta voidaan huomioida alueen erityispiirteet (mukaan lukien kuivatusolosuhteet ja tulvasuojelu), joen hydrologia (vedenkorkeus, virtaama, valuma) ja morfologia (joen muoto ja rakenne) sekä jokiluonnon monimuotoisuus. Lisäksi on selvitettävä toimenpiteiden luvantarve.

Mahdollisia kunnostustoimenpiteitä ovat:

- eroosion vähentäminen yhdistelemällä sopivasti toteutettuja eroosiosuojauksia, pohjakynnyksiä, tulvasanteita sekä hyödyntämällä joen luontaista mutkittavuutta esimerkiksi virtauksenohjaimin. Oikein mitoitetuilla pohjapadoilla voidaan nostaa kesäaikaista vedenkorkeutta maisema- ja virkistystarpeiden takia ja samalla torjua luiskaeroosiota.
- isosorsimoiden poistoa kaivamalla.

Punkanjoen kaltaisen vesistön kunnostaminen vaatii jatkuvaa työtä ja panostusta. Pohjakynnykset keräävät kiintoainesta ja isosorsimot leviävät takaisin ilman kunnossapitotoimenpiteitä.

Rahoitus:

Hämeen ELY-keskukselta voi hakea rahoitusta Punkanjoen kunnostuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Pääsääntöisesti valtion rahoitusosuus voi olla puolet kokonaiskustannuksista. Kyläyhdistys voi lähteä viemään kunnostusta eteenpäin myös Leader-hankkeena, jossa tukiprosentit voivat olla isommat kuin edellä mainittu 50 %. Leader-hankkeiden rahoitus tulee maaseudun kehittämisrahastosta ja Hausjärven alueella sitä haetaan EMO ry:ltä http://www.emory.fi/fi/sisalto/001_etusivu.

Lausunnon ovat valmistelleet Heini-Marja Hulkko, Kari Rannisto ja Erja Tasanko Hämeen ELY-keskuksen vesistökuunnostustiimistä.

Johtava vesitalousasiantuntija

Erja Tasanko

Vesistöasiantuntija

Kari Rannisto

LIITTEET

Liite 1	Punkanjoen valuma-aluekartta
Liite 2	Punkanjoen maaperäkartta
Liite 3	Muinaisjäänökset ja pohjavesialueet Punkanjoen valuma-alueella
Liite 4 ja 5	Punkanjoen perkaussuunnitelma

TIEDOKSI

Hausjärven, Lopen ja Janakkalan kunnat, Riihimäen kaupunki